

МЕТОД НАВЧАННЯ ЯК ЛІНГВОДИДАКТИЧНА ПРОБЛЕМА

*Голуб Ніна
доктор педагогічних наук, професор,
Інститут педагогіки НАПН України,
м. Київ, Україна*

Анотація. У статті розкрито суть важливої лінгводидактичної проблеми, обґрунтовано доцільність дослідження особливостей функціонування методів, кількісного складу й методичної доцільності впровадження їх в освітній процес.

Ключові слова: метод навчання української мови, прийом, методика, технологія.

Інноваційні процеси в освіті спричинили зміни в усіх компонентах галузі: концептуальному (коригування мети, завдань, підходів), змістовому (розроблення нового стандарту, програм, навчальної й методичної літератури), технологічному (створення нових методик, перегляд дидактичного інструментарію), результативному (уточнення освітніх результатів).

Закон України «Про освіту» називає результатами навчання, крім знань, умінь і навичок, також «способи мислення, погляди, цінності, інші особисті якості» [2]. Для забезпечення таких результатів особливе значення мають методи як визначальні компоненти методик і технологій. За останні десятиріччя процес здобування освіти значно психологізувався, з огляду на те, що ключовими словами мети української освіти є «всебічний розвиток людини». Ефективність кожної методики значною мірою залежить від правильного компонування методів. Відповідно до вимог часу в різних комбінаціях на уроці мають бути поєднані «методи, що навчають» (спрямовані на забезпечення знань, умінь і навичок), «методи, що мотивують, організовують пізнавальний процес», «методи, що формують і розвивають» (спрямовані інший результат: способи мислення, погляди, цінності, ставлення тощо) тощо. Щоб правильно комбінувати їх, необхідно мати чіткий реєстр, знати діяльнісні характеристики, що сукупно формують уявлення педагога про коефіцієнт корисної дії окремого методу й доцільність обрання його для методики чи технології.

За останні десятиліття українська лінгводидактика значно збагатилася кількістю методів. Прагнення працювати по-новому спонукало вчителів активізувати їх у своїй роботі, не маючи спеціальних досліджень ефективності цих дидактичних інструментів. З огляду на те, що нова українська школа потребує нового вчителя, його необхідно готувати з прицілом на нові методики, ключовим компонентом яких є метод.

Заклади вищої й післядипломної педагогічної освіти, а також система самоосвіти вчителя-словесника постають перед низкою проблем, що ускладнюють процес вивчення шкільної методики й підвищення рівня кваліфікації освітян, а саме:

1. Велика кількість (понад 250) методів навчання, не зведених у певну систему, ускладнює вивчення їх. Жодне методичне джерело не містить упорядкованої всеохопної інформації про особливості й спроможності кожного методу. Немає спеціального дослідження причин і доцільності такої кількості методів.

2. Практика недбалого послуговування науковою термінологією спричинила сплутування/ототожнення понять «метод» і «прийом» (наприклад, називання методами аналізу ситуації, поставлення запитань), «метод» і «форма» (наприклад, називання методом роботу в малих групах, у парах), «метод» і «технологія» (наприклад, називання методу проектів технологією компетентнісного навчання), «технологія» і «методика».

На сьогодні є поодинокі дослідження окремих аспектів проблеми. Зокрема, виявлено такі причини збільшення кількості методів:

1) наявність варіантів назв одного методу (мозковий штурм – мозкова атака, розумовий штурм, брейнстормінг; ситуаційний метод – ситуативний метод, метод ситуацій, метод моделювання ситуацій, метод аналізу ситуацій, кейс-метод, метод ситуаційних вправ, case study);

2) називання різновидів одного методу окремим методом (прямий мозковий штурм, зворотний мозковий штурм, тіньовий мозковий штурм,

комбінований мозковий штурм тощо; проблемна бесіда, репродуктивна бесіда, пояснювальна бесіда, метод спільного опитування та ін.);

3) називання методами комп'ютерних програм, що діють у межах технології програмованого навчання (наприклад, «Слухай, читай, дивись – говори!», «Відмінковий детектив» тощо);

4) називання методами прийомів (наприклад: «методи» порівняння, аналогії, алгоритму, визначення й пояснення понять, зіставлення, доведення, індукції, запитань, передбачення та ін.) та ін.[1].

Зважаючи на нагальну потребу спеціального всебічного дослідження проблеми, співробітники відділу навчання української мови та літератури (сектор «Мова») визначили в межах НДР розв'язання таких нагальних завдань: упорядкування методів, здійснення реєстру й паспортування ключових методів компетентнісно орієнтованого навчання української мови. Результати такого дослідження, поза сумнівом, матимуть не лише значний науковий, освітній і соціальний ефект, але й стануть поштовхом для нових наукових розвідок.

Список використаних джерел:

1. Голуб Н.Б. Категорійний апарат сучасної української лінгводидактики: проблеми і перспективи / *Українська мова і література в школі*. 2013. №3. С. 2-8.

2. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>